

ارتقاء مشارکت عمومی در روند سیاسی، موانع، محدودیت‌ها و راهکارها

کاظم رحیمی^۱، مجتبی رضاپورسدره^۲، اسماعیل رضوی پور^۳، صدیقه فرهنگند^۴

۱. کارشناس ارشد مدیریت اجرایی (گرایش استراتژیک)

معاون سیاسی، امنیتی و اجتماعی فرمانداری شهرستان پارسین

۲. کارشناس عمران (مهندسی عمران) فرماندار شهرستان پارسین

۳. کارشناس ارشد روابط بین‌الملل

۴. کارشناس حقوق

چکیده

لزوم مشارکت مردم در تمام فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی امروز در همه جوامع پذیرفته شده و روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود در این پژوهش به بررسی راهکارهای ارتقای مشارکت شرکت مردم که در روند سیاسی موانع و محدودیت‌های آن پرداخته می‌شود.

موقعیت اجتماعی، ویژگی‌های شخصی، رضایتمندی اجتماعی، میزان مشارکت سیاسی شهروندان عوامل بسیاری مانند ارتقا در سطح اطلاعات مردم وجود احزاب مختلف در میدان رقابت‌های سیاسی وجود فرهنگ مشارکت دینداری محیط سیاسی و زمینه‌سازی آنها موثر می‌باشد و عمده رسانه‌ها و پایگاه اجتماعی اعتماد عمومی به قدرت حاکم عدالت اجتماعی و اقتصادی در حاکمیت فرهنگ و همیاری در جامعه از زمانی که فرهنگ همیاری رضایتمندی سیاسی مشارکت آگاهی و ارتقا در جامعه وجود نداشته باشد تأمین مشارکت مردم امکان پذیر نخواهد بود.

واژه‌های کلیدی: مشارکت عمومی، سیاسی، محدودیت، راهکار

مقدمه

در تعریف مشارکت سیاسی نظریه‌پردازان این حوزه تعریف‌های مختلفی دارند اما اکثر بر مولفه‌هایی در تعریف مشارکت تاکید می‌کنند فعالیت‌های ارادی مشارکت در امور محله شهر و روستا فعالیت مستقیم و غیرمستقیم عضویت ساده در انجمن‌های محلی خیریه شغلی و فعالیت‌ها در این سازمان سنجش شدن در تصمیم‌گیری‌ها در شدن فرد در سطوح مختلف فعالیت در نظام سیاسی داشتن مقام رسمی سیاسی اجتماعی تلاش سازمان یافته شهروندان تاثیر بر هدایت سیاسی جامعه مشارکت فرآیندی است که در برگزیده انواع کنش‌های فردی و گروهی به منظور دخالت در تعیین سرنوشت در واقع خود و جامعه و تاثیر گذاشتن بر تصمیم‌گیری‌ها در باره امور عمومی است.

مشارکت سیاسی که از اساسی‌ترین مفاهیم در علوم اجتماعی به شمار می‌رود مشارکت سیاسی به عنوان یکی از بحث‌ها از شاخص‌های توسعه اجتماعی توسعه فرهنگ و توسعه سیاسی در کشورها به شمار می‌رود و از مصادیق و مشارکت در تعیین سرنوشت خود است مشارکت سیاسی برای حکومت‌ها دارای منافع ملی و ویژه‌ای که فقدان حضور مردم آن به سامانه سیاسی و اهداف بلندمدت نظام حاکم آن زیان وارد می‌کند.

مشارکت سیاسی

دایره‌المعارف بین‌المللی علوم اجتماعی مشارکت سیاسی را اینگونه تعریف می‌کند مشارکت سیاسی فعالیت جامعه در انتخاب رهبران و شرکت مستقیم و غیرمستقیم در سیاست‌گذاری عمومی است این داوطلبانی اعضا به عنوان دست داشتن مردم در بسیاری از فعالیت‌ها و ایجاد و اجرای سیاست‌های شامل تعیین سطوح خدمات تعیین مشارکت و بودجه‌ای پذیرش پروژه‌های ساختاری و حمایت و تشویق انسجام جامعه تعریف می‌شود اولویت‌های دیگر از مشارکت سیاسی ساموئل هانتینگتن و جان نلسون تعریفی از مشارکت سیاسی را ارائه می‌دهد که به شرح در تعریف مشارکت سیاسی شامل کوشش‌های شهروندان غیردولتی برای تاثیرگذاری بر سیاست‌های عمومی است.

زیرا بعضی نویسندگان کنار گذاشتن خشونت و نارضایتی و عمل کردن فرد بر اساس رفتارها و فراگردهای جمعی همگانی را می‌طلبید جدایی از سیاست مربوط به دخالت شرکت‌های یا کلیسا در امور سیاسی مشارکت سیاسی از دیدگاهی که نوعی برابری شود.

ابتر معتقد است که رابطه متقابل و انتظار از یکدیگر حوزه گسترده‌ای برای مشارکت سیاسی فراهم ساخت که عملکرد در سازمان‌ها و نهاد جامعه را گسترش مشارکت سیاسی قرار می‌دهد.

رسانه های جمعی

رسانه های جمعی ابتدا منحصر به مطبوعات و رسانه های نوشتاری بود سپس رسانه های شنیداری مانند رادیو و تلویزیون افزوده شد حسن روحانی می گوید در همه کشورهای دارای تکنولوژی ارتباط جمعی رسانه ها در شکل دادن رسانی اینترنت به آن به جهت گیری های اصلی و افکار عمومی مردم نقش مستقیم دارند رسانه های جمعی و زمینه سازی آنها رسانایی حلقه ربط در جامعه هستند که در دنیای امروز نقش بسیار مهمی را ایفا می کنند.

رسانه ها و اختلافات تضاد را از بین می برند و به همبستگی، انسان سازی جامعه کمک می کنند مکتب فرانکفورت با وجود تفاوت رسانه ها مثل تراکتور عمل می کند و سطوح بالا و پایین زمین ها را مسطح می کنند رسانه ها سطوح مختلف و متفاوت جامعه را مسطح می کنند یکی از کارکردهای رسانه ایجاد همبستگی اجتماعی و تاثیر در مشارکت عمومی جامعه است.

راهکارهای ارتقای مشارکت و بررسی موانع و محدودیت ها

مشارکت سیاسی و عوامل بسیار تاثیر گذار هستند بنابراین نوع مشارکت سیاسی در تمام سطوح برطبق میزان اجتماعی، اقتصادی، تحصیلات، شغل، جنسیت، سن، مذهب، قومیت، ناحیه و محل سکونت شخصیت و محیط سیاسی صورت می گیرد فرق می کند در مجموع برخی از پژوهشگران معتقدند که مشارکت سیاسی بسته به پایگاه های انگیزه های سیاسی موقعیت های اجتماعی و ویژگی های شخصی و محیط سیاسی است البته به این عوامل که در آن مشارکت چهار عامل مهم تغییر می کند. برای مثال هر چه فرد بیشتر در معرض انگیزه های سیاسی به صورت بحث درباره سیاست باید مهارت سازمانی که به شکلی به فعالیت های سیاسی می پردازد قرار گیرد به همان اندازه در سیاست فعالانه مشارکت خواهد کرد.

دین یکی از مولفه های اصلی و مهم و موتور محرک های جنبش های اجتماعی و دینداری در راه می باشد متغیر مستقل دین در گسترش مشارکت سیاسی و اجتماعی اهمیت زیادی دارد تاثیر بین در مردمی در طول تاریخ به ویژه در جهان اسلام انکارناپذیر است.

ابن خلدون جامعه شناس بزرگ اسلامی سیاسی می گوید دین در بین نیرو وحدت می آفریند و رقابت ها را از بین می برد و به افراد گروه گسترش مشارکت مشاع و ایجاد دولت های وسیع می انجامد چنانچه باورهای مذهبی به دلیل درباره نقش دین در مشارکت اجتماعی منتظر می گردد از این رو یکی از اهداف مهم استعمارگران برای سکولار ریزه ایثار می دهد.

این روحیه به افزایش در قبال سرنوشت اجتماعی خود و زمینه سازی برای تسلط آسان بر این تجمل پرستی و غیره به رکود گراید ولی سکولاریسم قائل به این است که دین با کردن جوامع بی تفاوت ساختن آنان و

مسلمان است دین افیون توده‌هاست و با این عقیده به جوامع است چون دین اسلام جامع امور دنیوی سیاسی امور اجتماعی و غافل بماند اما غافل از اینکه سیاست ارتباطی ندارد و در غیبت کردن گونه‌های جامعه خود هیچگاه مکتب عقیدتی سفر نبود بلکه به دنبال این است که مسلمانان تنها به عبادت پردازند و از مسائل و علیه‌السلام استوار بوده است بنابراین با تبیین شال آوردی فکری آنان بر پایه رهبری فکری و سرپرستی سیاسی امیرالمومنین علی علیه‌السلام مکتب تشیع رهبری فکری از رهبری سیاسی تفکیک‌ناپذیر است و این دو همواره جایگاه دین و مبانی دینی در جامعه و جلوگیری از افکار انحرافی می‌توان مشارکت مردم در امور اجتماعی و صحیح سیاسی را بالا برد دین واقعی طالب مشارکت عمومی است.

عدالت اجتماعی

عموم مردم را به مشارکت در امور سیاسی و اقتصادی و اجتماعی تقویت نمود زیرا اگر تمام کار را در دست حزب خاص و مطلب دستگاه‌ها و نهادهای حکومتی فقط در راستای خواست آنها حرکت کند دیگر فضایی برای اغراض و مشارکت عموم مردم نمی‌ماند.

پایگاه‌های اجتماعی و وجود احزاب

یکی از راهکارهای توسعه مشارکت مردم وجود احزاب اسلامی است که نیروهای مردمی را در گسترش مشارکت ایشان در مسائل سیاسی جهت‌دهی و نظام‌مند می‌نماید زیرا حکومت در شکل امروزی آن به دلیل پیچیدگی فراوان طبعاً مستلزم این است که تنوع و علایق منابع فکری اجتماعی و اقتصادی در جامعه حفظ شود و مردم بتوانند به صورت فردی یا جمعی خواسته‌های خود را بیان کنند و وسایل برای بیان خاص وجود داشته باشد.

نیازمند مشارکت مردم و ارائه نظرات مشورتی آنان البته به صورت جهت‌مند است که از برای شایسته نقش مهمی در این زمینه دارند به عبارتی دیگر مسائل اعتقادی قانون اساسی و عقل و خرد انسان بیانگر مشارکت آحاد مردم به ویژه نخبگان و گروه‌های سیاسی در امر سیاست و حکومت است و با توجه به رشد جمعیت پیچیدگی امور و تخصصی شدن کارها باید به اصل نمایندگی رجوع کرد همانگونه که در دنیای امروز ما حکومت مردم بر مردم نداریم بلکه آنچه تحقق یافته حکومت نخبگان منتخب اکثریت مردم بر مردم است برای تحقق این امر ناگزیر باید نهادهای وجود آورد که ضمن کمک به انتخاب اصلح چگونگی مشارکت مردم نهادمند کند احزاب جمعیت‌ها تشکلهای سازمان‌های سیاسی و وسیله مناسب برای مشارکت مردم در سرنوشت خود می‌باشند.

رضایتمندی سیاسی، فرهنگ

فرهنگ از مهمترین متغیرهای مشارکت سیاسی و اجتماعی از مشارکت افراد در جامعه که دارای فرهنگ سیاسی مشارکتی گسترده است در مقابل در جامعه فاقد چنین فرهنگی مردم باید پدیده سیاسی و اجتماعی برخورد انفعالی دارند لذا باید فرهنگ مشارکت مردمی به نحو مطلوب نهادینه سازی گردد.

رضایتمندی اجتماعی، برانگیختن

برای نهادینه شدن رفتار سیاسی تحول باورها و تغییر ذهنیت مردم و برانگیختن حساسیت سیاسی مقدمی اصلی در این راستا ایجاد یک نظام حقوقی مدون برای تعیین چارچوب فعالیت های سیاسی و تامین امنیت در جهت آزادی بیان و ایجاد فضای گفتگو و تفاهم و مشارکت می تواند تضمین کننده مشارکت آحاد مردم باشد در نتیجه برانگیختن مشارکت مردم در قالب تشکلهای سیاسی پویایی نظام اجتماعی و ثبات حاکمیت را در پی دارد در جامعه مثل جامعه ایران به خاطر جوان بودن جمعیت آن امکان مشارکت بیشتر فراهم است چرا که پتانسیل لازم در قشر وجود دارد به شرط آنکه موانع مشارکت سیاسی و اجتماعی بی شناسایی و برطرف شود مثل بیکاری امید به آینده بهتر می تواند زیربنایی مشارکت بیشتر قرار گیرد کسانی که سعی می کنم فضای جامعه را تیره و تار نشان دهند عملاً دیگران را از دخالت در سرنوشت اجتماعی خود برحذر می دارند.

نیز، هدف کلی احکام شرعی رابطه عدالت و حکومت دینی معرفی می کند پژوهش های روانشناسی نشان می دهد که برخی ویژگی های روانی و جسمانی انسان تنها موقع وفور نعمت ظهور می یابد اگر شرایط اقتصادی به گونه ای باشد که انسان فقط بتواند وسیله اولیه اش را فراهم کند فرصتی برای پرورش طبع نخواهد داشت هر چند این دیدگاه به طور مطلق صحیح نیست اما نمی توان انکار کرد که آرامش و امنیت ماه زندگی فرصت بیشتری را برای پرورش استعداد های لطیف مشارکت سیاسی و اجتماعی فراهم می کند شهید مطهری می گوید اول انسان باید سیر باشد بعد به دنبال ایمانش برود.

نتیجه گیری

جوامعی در زمینه تأمین مشارکت مردم موفق بودند عمدتاً موافقت خود را با قیمت های مختلف نشان می دهد موقعیت جغرافیای تجربیات مدیون ایجاد نوع رایگان محلی دولت محلی اقتدار زیاد می داند این ارگان های محلی از نظر سازماندهی سلسله مراتب تا بالاترین سطوح کوچک زنجیره پیوسته ادامه داشته و وظایف و تکالیف هر یک از سطوح دقت این شده است به عبارت دیگر کل از بالا تا پایین ارتباط ارگانیک با یکدیگر داشته و از ساخته های مرتبط برخوردار می باشند.

تدوین منطقی در جهت تامین و جلب مشارکت مردم در محیط اجتماعی - اقتصادی بوروکراتیک و ضرورتی است آشکار برای تامین مردم مجموعه سیستم و نظام حاکم باید مشارکت پذیر باشد، جوامعی که در تصمیم گیری جمعی کوشش می نمایند تا اهداف و ارزش ها، پیامدها، منافع و مضرات و اطلاعات و آگاهی های لازم برای تصمیم گیری در اختیار مردم قرار داشته باشد از ماندگاری و بقاء بیشتری برخوردار خواهد بود چون که پاسخ به سؤالات در شرایط حساس به آسانی و قاطع تر و منسجم تر اتخاذ خواهد شد در غیر این صورت آفات سیستم ضد مشارکت، به تدریج زمینه های تحقق امر مشارکت را نیز از میان برخواهد داشت.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- یاسری، احمد (۱۳۸۸) بررسی عوامل موثر بر آگاهی‌ها و مشارکت سیاسی اجتماعی خانواده‌های نیروهای مسلح، فصلنامه فرهنگی دفاعی زنان و خانواده.
- ۲- ابراهیمی، غلام (۱۳۸۳) تأثیر قومیت بر مشارکت سیاسی، پایان‌نامه کارشناسی علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- ۳- آشوری، داریوش (۱۳۷۳) دانشنامه سیاسی دانشگاه تهران.
- ۴- عامری، (۱۳۷۳) شرح فارسی عزرا الکلم در دالکلم.
- ۵- کای لوسین و دیگران (۱۳۸۰) بحران‌ها و توالی‌ها در توسعه سیاسی، ترجمه غلامرضا خواجه سروری تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ۶- عبدالرحمان، عالم (۱۳۸۰) بنیادهای علم سیاست تهران، نشر نی.